

Перше посольство Адама Киселя

У РОМАНІ «Вогнем і мечем» видатного польського письменника, нобелівського лауреата Генрика Сенкевича є епізод, де автор описує, як, з його точки зору, надії і сподівання покладав Богдан Хмельницький на переговори з Річчю Посполитою відразу після того, як розгромив польське військо в битві під Корсунем у травні 1648 р. В цей час гетьману повідомили, що до його білоцерківської резиденції прибуло посольство. Хмельницький стрепенувся:

- «— Хто приїхав? Від кого?»
- Ксьондз Патроній Лашко з Гуці від пана воеводи брацлавського.
- Від Киселя?»
- Так точно.
- Слава Отцю і Сину, слава Святому Духові і Свя-

тій-Пречистій! — говорив, хрестячись, Хмельницький».

Мало кому відомо, що зацитоване вище — не авторський вимисел, а історичний факт: і посольство з Гощі приїздило, і Адам Кисель, котрого канадський історик, українець за походженням Орест Субтельний називає «гнучким представником Речі Посполитої», його виряджав. Утім, все по порядку.

Ставши у 1642 р. власником Гощі і провівши там деякий час, Кисель перебрався за Дніпро і мешкав за річкою до квітня 1648 р. Тобто фактично до початку Визвольної війни українського народу 1648-54 рр. або, згідно визначення Субтельного, Великого повстання. У квітні брацлавський воевода обирає своєю резиденцією Гощу, куди прибув уже на початку травня 1648 р. і де його застав масовий козацький виступ.

Позаяк Кисель був за національністю українцем і православним, то на нього поляки поклали місію примирення з козаками. Заради справедливості слід відмітити: як головний комісар на переговорах воевода витратив багато зусиль для досягнення цієї мети. Але ним лишилися незадоволені обидві сторони — і козаки, і поляки. Перші дивились на Киселя як на зрадника, другі підозрювали його в таємному потурани

козакам. В дійсності ж воевода настільки віддалився від українського народу, що, при всій своїй політичній далекості, не зрозумів і не помітив істинного, загальнонародного характеру Великого повстання.

Першим зусиллям Киселя на теренах примирення з козаками стало відрядження гощанського ченця Петронія Лашка до Богдана Хмельницького, яке припало на червень 1648 р. На ту пору повстання вже набирало обертів: «одні з найбільших в Європі феодалів-гнобителів зіткнулися з одним з найнепокірніших народів». Тому і кров лилася рікою, і грабунки зустрічалися майже повсюдно як з того, так і з іншого боку. Ілюстрацією до сказаного може слугувати лист Киселя до канцлера Оссолінського, датований серпнем 1648 р.: «Ці зрадники, які Гощу мою сплюндрували, влігмали отця Лашка, конфідента (секретна довірена особа — Ю.К.) мого, котрого послав до Хмельницького, і, поवालшивши на вулиці, кийками побили; не знаю, чи живий буде... Три дні в Гощі мешкали, а городи начисто пограбували; вино, що було, бочок кільканадцять, і меду кілька десятків, пили вдень і вночі...» А далі додає: «і моє майно, Гуца, за ту мою працю, пристрасть, навки знищена і урожай весь забралий». Ці цитати взяті польським істо-

риком Й.М.Гжицьким з багатотомної праці «Пам'ятники киевской комиссии», виданої в Києві 1898 р.

Інше джерело доповнює сказане: «Незважаючи на запевнення Киселя, що він православний, козацькі загони лютували в Гощі, умиртвляючи ксьондзів, шляхту, жидів й уніатів».

Між тим посольства до Хмельницького продовжували відряджатися. Тому 16 січня 1649 р. львівський підкоморій і комісар Войцех Мясковський, їдучи на переговори, зупинився в гощанській резиденції Киселя. Два з лишком століття по тому цей поляк згадується у Генрика Сенкевича, але уже за інших обставин.

А Гоща все відіграла і відіграла роль резиденції, що бачила багатьох тогочасних достойників. І лиш у травні 1649 р. Адам Кисель полишив містечко і ретирувався за Горинь, маючи на те вагомі причини. Наприкінці наступного року, однак, воевода знову приїхав сюди, на початку 1651-го — ще раз. Телер він уже «має резиденцію в замку», як пише Гжицький.

У вересні 1653 р. вже після смерті Киселя, «exul ukrainny і племінник Гулевича Підгорецький», переслідуючи козаків, теж якийсь час провів у Гощі. На початку 1658 р., дев'ять літ по тому, як у містечку перебував козацький загін на чолі з гетьманом Тимошем Хмельницьким і полковником Андрієм Романенком, тут стояла козацька залага. Тобто протистояння продовжувалося.

Ось такий відбиток наклало на нашу Гощу Велике повстання — «один з найбільших катаклізмів української історії» — та події, що послідували за ним.

Юрій КУЗЬМІН.
На знімку: А. КИСЕЛЬ.